

موسسه حقوق و معارف اسلامی
پایان نامه کارشناسی ارشد رشته حقوق
گرایش جزا و جرم شناسی

حمایت کیفی از داده‌های رایانه‌ای در نظام حقوقی ایران

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر رضا مسعودی فر

طلبه:

جواد علیزاده اربط

دی ماه ۱۳۹۵

❖ مؤولیت مطالب مندرج در این پایان نامه به عمده نویسنده می باشد.

❖ هرگونه استفاده از این پایان نامه با ذکر منبع بلا مانع است و نشر آن در داخل کشور ممنوع است. این مجوز از جامعه المصطفی است.

تقدیم به:

این پایان نامه را قبل از همه، صمیمانه تقدیم می‌کنم به شهدای مدافع حرم آل... که مظلومانه و غریبانه با اقتدا به سرور و سالار شهیدان در دفاع از حریم ولایت به فیض شهادت نائل آمدند. همچنین به پاس همه حمایت‌ها و پشتیبانی‌های خانواده ام، همسر و فرزندان عزیزم؛ بر خود فرض می‌دانم در این فرصت با تقدیم این اثر، از آنها قدردانی و سپاس خود را صادقانه اعلام نمایم.

تشریح از:

به حکم حدیث شریف " من لم یشکر المخلوق؛ لم یشکر الخالق " در این فرصت می‌خواهم از راهنمایی‌های دلسوزانه و عالمانه استاد راهنمای بسیار محترم خود؛ جناب آقای دکتر مسعودی فر و همچنین استاد مشاور گرانقدر حضرت حجه و المسلمین دکتر ایمانی، کمال سپاس و قدردانی بی‌شائبه خودم را ابراز می‌دارم.

همچنین از مسئولین محترم دانشگاه، بخصوص از جناب آقای دکتر حسینی نژاد رئیس محترم موسسه حقوق و معارف اسلامی به خاطر همه حمایت‌ها و محبت‌هایی که در طول انجام تحصیل و تحقیق از اینجانب به عمل آورده اند بسیار متشکرم.

چکیده:

پیدایش رایانه و شیوع استفاده از رایانه همراه خود دستاوردهای مثبت و منفی بسیاری داشته و دارد. از جمله پیامدهای منفی آن پیدایش جرایم نوظهور رایانه‌ای و اینترنتی است. آنچه امروز تحت عنوان جرائم رایانه‌ای، جرایم اینترنتی و جرایم فضای سایبری نام برده می‌شود، مجموعه‌ای از همین تخلفات و بزهکاری هاست که از طریق رایانه و ابزارهای الکترونیکی یا موثر بر رایانه واقع می‌شود و مصادیق متعددی از آن نیز در ذهن ما نقش بسته است. ویژگی‌های خاص این جرایم، چون تخصصی و علمی بودن، دارای حیثیت عمومی و خصوصی بودن، پیچیدگی خاص، دشوار بودن تعیین صلاحیت کیفری، جهانی بودن، دشوار بودن کشف بزهکار، باعث شده آنها را از دیگر جرایم متمایز شوند.

در میان جرایم رایانه‌ای نیز؛ جرایم مرتبط با داده محتواهای رایانه‌ای یکی از مهم ترین مباحث این حوزه است. به همین جهت مسئله حمایت کیفری از داده محتواهای رایانه‌ای در نظام حقوقی ایران در این تحقیق موضوع اصلی می‌باشد. البته با عنایت به گستردگی موضوع و جوانبی که می‌بایست در این راستا تشریح شود ما در سه فصل: فصل اول؛ مفاهیم و کلیات، فصل دوم؛ انواع و ماهیت جرایم رایانه‌ای و فصل سوم جرایم رایانه‌ای مرتبط با داده محتوا و چگونگی حمایت کیفری از صحت و تمامیت داده‌های رایانه‌ای در قوانین ایران را تشریح نموده ایم.

بر اساس یافته‌های این تحقیق اقدام مجرمانه اعم از جعل، تخریب، اختلال، دسترسی غیر مجاز و جاسوسی بر علیه داده و محتوا رایانه‌ای، ذیل قانون مجازات اسلامی، قانون جرایم رایانه و قانون تجارت الکترونیک ایران جرم انگاری شده و مورد تعقیب کیفری قرار می‌گیرند.

واژگان کلیدی: جرایم رایانه‌ای، داده محتوا، حمایت کیفری، قوانین

فهرست مطالب

۱	کلیات تحقیق
۲	مقدمه:
۴	بیان مسئله:
۷	پیشینه تحقیق:
۸	سؤالات تحقیق (اصلی و فرعی)
۸	فرضیه‌ها:
۹	هدف تحقیق:
۹	جنبه جدید بودن و نوآوری تحقیق:
۱۰	روش تحقیق:
۱۰	روش گردآوری:
۱۰	قلمرو تحقیق (زمانی، مکانی و موضوعی):

فصل ۱: مفاهیم و اصطلاحات

۱۲	۱-۱- مفهوم شناسی حقوق رایانه ای
۱۲	۱-۱-۱- تعریف جرم در قانون مجازات اسلامی
۱۳	۱-۱-۲- تعریف رایانه
۱۴	۱-۲-۱-۱- تعریف اینترنت
۱۴	۱-۲-۲-۱-۱- تعریف فضای سایر
۱۵	۱-۲-۳-۱-۱- تعریف جرایم رایانه‌ای
۱۶	۱-۲-۴-۱-۱- تعریف گسترده جرایم رایانه‌ای و جرایم اینترنتی و جرایم سایبری
۱۷	۱-۳-۱-۱- سیر تحول اصطلاحات حقوق رایانه‌ای، حقوق اینترنتی و حقوق سایر
۱۷	۱-۳-۱-۱- اصطلاح حقوق رایانه و جرایم رایانه‌ای

۱۸.....	۱-۳-۲-اصطلاح جدید حقوق شبکه و حقوق اینترنت
۱۸.....	۱-۳-۳-اصطلاح حقوق سایبر و جرایم سایبری
۱۹.....	۱-۲-۲-تاریخچه جرایم از رایانه‌ای تا سایبری
۱۹.....	۱-۲-۱-: تاریخچه جرایم رایانه‌ای
۲۰.....	۱-۲-۲-نسل اول جرائم رایانه‌ای
۲۱.....	۱-۲-۳-نسل دوم جرائم رایانه‌ای یا جرایم اینترنتی
۲۲.....	۱-۲-۴-نسل سوم جرائم رایانه‌ای یا جرایم سایبری
۲۳.....	۱-۲-۵-تاریخچه جرایم رایانه‌ای در ایران
۲۴.....	۱-۳-۳-حریم خصوصی در عصر تکنولوژی اطلاعات
۲۴.....	۱-۳-۱-حمایت از داده ها
۲۵.....	۱-۳-۱-۱-تعریف داده کاوی
۲۵.....	۱-۳-۲-۱-طبقه بندی روش های داده کاوی
۲۶.....	۱-۳-۲-انواع ممیزی اطلاعات
۲۷.....	۱-۳-۳-انواع سوءاستفاده‌ها از پردازش داده
۲۹.....	۱-۳-۴-حمایت از داده
۳۱.....	۱-۴-۴-حمایت از داده در حقوق بین الملل
۳۱.....	۱-۴-۱-فعالیت‌های بین‌المللی
۳۱.....	۱-۴-۱-۱-شورای اروپا
۳۲.....	۱-۴-۲-۱-سازمان ملل
۳۳.....	۱-۴-۳-گردش فرامرزی داده
۳۵.....	۱-۴-۲-آخرین پیشرفت‌ها در قانون‌گذاری حمایت از داده
۳۶.....	۱-۵-۵-شناسایی و ارزش اثباتی اسناد الکترونیکی
۳۶.....	۱-۵-۱-مفهوم سند الکترونیکی
۳۷.....	۱-۵-۱-۱-تعریف داده پیام
۳۸.....	۱-۵-۲-اهمیت داده پیام

- ۳۹-۲-۵-۱- دسته بندی اسناد الکترونیکی و ارزش اثباتی آنها.....
- ۴۰-۱-۲-۵-۱- سند عادی الکترونیک و ارزش اثباتی آن.....
- ۴۱-۲-۲-۵-۱- اسناد الکترونیکی که به صورت مطمئن تهیه و نگهداری شده اند.....
- ۴۳-۳-۲-۵-۱- اسناد الکترونیکی که به صورت غیر مطمئن تهیه و نگهداری شده اند.....
- ۴۳-۳-۵-۱- وضعیت حقوقی اسناد الکترونیکی.....
- ۴۳-۱-۳-۵-۱- عناصر و ارکان سند الکترونیک.....
- ۴۳-۲-۳-۵-۱- قابلیت استناد.....
- ۴۴-۳-۳-۵-۱- دستیابی.....
- ۴۴-۴-۳-۵-۱- تولید و نگهداری به روش مطمئن.....
- ۴۵-۵-۳-۵-۱- امضای الکترونیکی.....
- ۴۸-۴-۵-۱- آثار اسناد الکترونیکی.....
- ۴۸-۱-۴-۵-۱- آثار اسناد الکترونیکی رسمی.....
- ۵۰-۲-۴-۵-۱- آثار ثبت اسناد.....
- ۵۱-۳-۴-۵-۱- آثار اسناد الکترونیکی عادی.....
- ۵۲-۱-۳-۴-۵-۱- اسناد الکترونیکی که به صورت مطمئن تهیه و نگهداری شده اند.....
- ۵۳-۲-۳-۴-۵-۱- اسناد الکترونیکی که به صورت غیر مطمئن تهیه و نگهداری شده اند.....
- فصل ۲: انواع، ویژگی و ماهیت جرایم رایانه ای..... ۵۵**
- ۵۶-۱-۲- انواع جرایم رایانه ای.....
- ۵۷-۲-۲- ویژگی عمومی جرایم رایانه ای.....
- ۵۷-۱-۲-۲- تخصصی و علمی بودن.....
- ۵۸-۲-۲-۲- دارای حیثیت عمومی و خصوصی بودن.....
- ۵۹-۳-۲-۲- پیچیدگی خاص.....
- ۶۰-۴-۲-۲- دشوار بودن تعیین صلاحیت کیفری.....
- ۶۰-۵-۲-۲- جهانی بودن.....
- ۶۱-۶-۲-۲- دشوار بودن شناسایی بزهار.....

- ۶۱..... ۳-۲- ویژگی عمومی جرایم اینترنتی.....
- ۶۲..... ۱-۳-۲- جرایم ناشی از تکنولوژی مدرن.....
- ۶۲..... ۱-۱-۳-۲- عنصر مادی جرم.....
- ۶۲..... ۲-۱-۳-۲- عنصر معنوی جرم.....
- ۶۲..... ۳-۱-۳-۲- مرتکبین جرایم کامپیوتری.....
- ۶۳..... ۲-۳-۲- خصوصیات مجرمان رایانه‌ای.....
- ۶۳..... ۱-۲-۳-۲- خصوصیات سازمانی.....
- ۶۴..... ۲-۲-۳-۲- خصوصیات رفتاری.....
- ۶۴..... ۳-۲-۳-۲- قدرت آسیب زایی.....
- ۶۵..... ۳-۳-۲- خصوصیات تعقیب و آیین دادرسی جرایم رایانه‌ای.....
- ۶۵..... ۴-۲- ماهیت جرایم رایانه‌ای.....
- ۶۶..... ۱-۴-۲- جرم کلاسیک با توصیف سائیری.....
- ۶۶..... ۲-۴-۲- تفاوت جرایم سائیری و جرایم کلاسیک.....
- ۶۷..... ۳-۴-۲- تقسیم بندی جرایم علیه داده.....
- ۶۸..... ۱-۳-۴-۲- جرایم کلاسیک با توصیف سائیری:.....
- ۶۸..... ۲-۳-۴-۲- جرایم علیه محرمانه بودن داده‌ها و سیستم رایانه‌ای و مخابراتی.....
- ۶۸..... ۳-۳-۴-۲- جرایم علیه صحت و تمامیت داده‌ها و سیستم‌های رایانه‌ای و مخابراتی.....
- ۶۸..... ۴-۳-۴-۲- جرایم مرتبط در حوزه تغییر و انحراف افکار عمومی.....
- ۶۹..... ۵-۲- طبقه بندی جرایم رایانه‌ای در صحنه بین المللی.....
- ۷۰..... ۴- جرایم مرتبط با تعرض به حق نشر و حقوق مربوط به آن.....
- ۷۰..... ۶-۲- انواع جرایم رایانه‌ای مرتبط با داده محتوا در حقوق ایران.....
- ۷۱..... ۱-۶-۲- محتوا علیه عفت و اخلاق.....
- ۷۱..... ۲-۶-۲- محتوا علیه مقدسات اسلام.....
- ۷۲..... ۳-۶-۲- محتوا علیه امنیت و آسایش عمومی.....
- ۷۲..... ۴-۶-۲- محتوا علیه مقامات و نهادهای دولتی.....

- ۷۳..... ۲-۶-۵- محتوا برای ارتکاب جرایم رایانه‌ای
- ۷۳..... ۲-۶-۶- امور سمعی و بصری و مالکیت معنوی
- ۷۳..... ۲-۶-۷- محتوای دعوت کننده به جرم
- ۷۴..... ۲-۷-۷- نقش اشخاص حقیقی و حقوقی در جهت نظارت و پیشگیری از وقوع جرایم رایانه‌ای در حقوق ایران
- ۷۴..... ۲-۷-۱- نقش دادستان برای پیشگیری از وقوع جرایم رایانه‌ای
- ۷۶..... ۲-۷-۲- پلیس فضای تولید و تبادل اطلاعات ایران
- ۷۶..... ۲-۷-۳- نقش مردم در پیشگیری از وقوع جرایم رایانه‌ای
- ۷۸..... ۲-۸-۱- بحث صلاحیت رسیدگی قضایی در جرایم رایانه‌ای
- ۷۸..... ۲-۸-۱- صلاحیت ناظر به نظم عمومی
- ۷۹..... ۲-۸-۲- تکلیف مراجع قضائی در خصوص رسیدگی به صلاحیت خود
- ۷۹..... ۲-۸-۳- قبول ایراد عدم صلاحیت در کلیه مراحل رسیدگی
- ۸۰..... ۲-۸-۳-۱- صلاحیت برون مرزی در قانون مجازات اسلامی
- ۸۰..... ۲-۸-۳-۲- صلاحیت درون مرزی مراجع کیفری
- ۸۱..... ۲-۸-۳-۳- صلاحیت محلی در قانون آئین دادرسی کیفری

فصل ۳: انواع جرایم علیه صحت و تمامیت داده‌ها ۸۴

- ۸۵..... ۳-۱-۱- تخریب و ایجاد اختلال در داده‌ها رایانه‌ای
- ۸۶..... ۳-۱-۱-۱- تعریف تخریب و ایجاد اختلال در داده‌ها رایانه‌ای
- ۸۶..... ۳-۱-۲- بررسی رکن مادی
- ۸۶..... ۳-۱-۲-۱- مرتکب جرم
- ۸۸..... ۳-۱-۲-۲- موضوع جرم
- ۹۰..... ۳-۱-۲-۳- رفتار مجرمانه
- ۹۲..... ۳-۱-۲-۴- وسیله و روش ارتکاب جرم
- ۹۴..... ۳-۱-۳- مهمترین روش‌های تخریب فنی
- ۹۴..... ۳-۱-۳-۱- ویروس
- ۹۴..... ۳-۱-۳-۲- کرم‌های رایانه‌ای

۹۴.....	۳-۳-۱-۳- بمب منطقی
۹۵.....	۳-۳-۱-۴- اسب تروا
۹۷.....	۳-۱-۴- رکن معنوی و نتیجه جرم
۹۸.....	۳-۲- جعل رایانه ای
۹۹.....	۳-۲-۱- بررسی جعل رایانه ای در قانون تجارت الکترونیک
۹۹.....	۳-۲-۱-۱- عنصر قانونی
۱۰۰.....	۳-۲-۱-۲- عناصر مادی
۱۰۲.....	۳-۲-۱-۳- رکن معنوی
۱۰۳.....	۳-۲-۲- صدور و تولید جعل امضای شخص
۱۰۴.....	۳-۲-۲-۱- امضای دیجیتال چیست؟
۱۰۵.....	۳-۲-۲-۲- گواهینامه دیجیتال چیست؟
۱۰۶.....	۳-۳- دسترسی غیر مجاز داده ها
۱۰۶.....	۳-۳-۱- پیدایش تاریخی دسترسی غیر مجاز در حقوق کیفری
۱۰۷.....	۳-۳-۲- مفاهیم، ویژگی ها، ارزش ها و منافع مورد تعرض در دسترسی غیر مجاز
۱۰۸.....	۳-۳-۱- مفاهیم دسترسی غیر مجاز
۱۰۹.....	۳-۳-۲- ویژگی های دسترسی غیر مجاز
۱۰۹.....	۳-۳-۲- ارزش ها و منافع مورد تعرض در دسترسی غیر مجاز
۱۰۹.....	۳-۳-۲-۴- جایگاه دسترسی غیر مجاز
۱۱۰.....	۳-۳-۲-۵- طبقه بندی دسترسی غیر مجاز
۱۱۰.....	۳-۳-۳- ارکان تشکیل دهنده
۱۱۰.....	۳-۳-۱- رکن مادی
۱۱۱.....	۳-۳-۲- رکن معنوی
۱۱۱.....	۳-۳-۳- قصد مجرمانه
۱۱۲.....	۳-۳-۴- انگیزه مجرمانه
۱۱۲.....	۳-۳-۴- مرتکب و بزه دیده دسترسی غیر مجاز
۱۱۳.....	۳-۳-۱-۴- مرتکب

۱۱۴.....	۳-۳-۲- بزهدیده.....
۱۱۷.....	۳-۴- کلاهبرداری رایانه ای.....
۱۱۷.....	۳-۴-۱- رکن مادی.....
۱۱۸.....	۳-۴-۲- رکن روانی:.....
۱۱۹.....	نتیجه گیری:.....
۱۲۲.....	پیشنهادات:.....
۱۲۵.....	منابع و مآخذ.....

کلیات تحقیق

مقدمه:

امروز سیستم‌های رایانه‌ای و اطلاعاتی مختلف در ابعاد مختلف زندگی بشر مانند پدیده‌ها دیگر اجتماعی همواره با مزایا و معایبی روبرو بوده است. برای نظم بخشیدن به پدیده‌های اجتماعی نیاز به راهکارهای مناسبی هستیم در حوزه‌ی علوم اجتماعی این وظیفه بر عهده علم حقوق است. اما پیشرفت شتابان فناوری اطلاعات در سالهای اخیر دستاوردها و دگرگونی‌های بی‌شماری را در ابعاد گوناگون زندگی بشر به وجود آورده است. بیشتر فعالیت‌های روزمره زندگی به نوعی وابسته به رایانه هاست و روز به روز بر این وابستگی افزوده می‌شود. این فناوری بزرگ که در ابتدا برای آسایش و رفاه هرچه بیشتر انسانها مورد بهره برداری قرار میگرفت به تدریج به ابزاری برای مجرمان، جهت نیل به آمال مجرمانه نیز تبدیل شد. امروزه فعالیت بزهکارانه عمومی، دیگر منحصر به دنیای حقیقی نیست. به موازات گسترش فعالیت‌ها و ارتباطات، بخشی از بزهکاران نیز فعالیت مجرمانه خود را به فضای سایبر منتقل کرده اند یا از رهگذر چنین فضایی، مرتکب جرم یا جرائمی میشوند.^۱ این فضای جدید به گونه‌ای حقوق جزای سنتی را دستخوش تحولات بنیادی کرده که تعریف از جرائم در محیط‌های مجازی انطباق چندانی با تعاریف کلاسیک نداشته و در بسیاری موارد متفاوت است.^۲ همچنین جرائم سایبری به اقتضای ویژگی‌های منحصر به فرد خود همچون سهولت ارتکاب جرم، فرامرسی بودن جرم، کم سن بودن مجرمان، گستردگی خسارت و کثرت بزه دیدگان، ضرورت دقت در فرایند جرم‌انگاری را افزایش داده اند. به بیانی دیگر میتوان ادعا کرد جرم‌انگاری از یک فعل

۱. پیکا، ۱۳۹۰: ۱۱

۲. حسینیگی، ۱۳۸۴: ۳۵

یا ترک فعل در فضای سایبر، اقدامی خطیر است که توجه به ویژگیها و عوامل مختلفی را میطلبد، در غیر این صورت نه تنها اهداف جرم انگاری محقق نمی‌شود، بلکه اقتدار حقوق کیفری نیز دچار صدمات جبران ناپذیر خواهد شد.

علم جرم‌شناسی در عمر یکصد ساله خود همواره در پی کشف عوامل جرم‌زا و شرایط موثر در بروز رفتار جنایی بوده تا به مدد آن و البته بهره‌گیری از تمامی تخصص‌های علمی به روشهای درمان و اصلاح و تربیت بزهکاران دست یابد. اما نکته قابل توجه در این میان است که چنین تکاپویی تا اوایل دهه شصت و همزمان با پیدایش جرایم سایبری صرفاً در بستر دنیای حقیقی بوده است. هر چند که نقاط مشترک در مطالعات تطبیقی جرایم فضای حقیقی و مجازی وجود دارد لکن باید گفت جرایم سایبری مرزهای مطالعاتی جدیدی برای جرم‌شناسان ایجاد کرده است زیرا این جرایم در سیر تحول خود، نه تنها چالش مفهومی و مصداقی برای حقوق جزای سنتی ایجاد کرده بلکه ادبیات تخصصی خاص خود را نیز دارا هستند. هرچند برخی بر این باورند که اصلاح قوانین سنتی جزایی پاسخگوی نیازها در برابر جرایم سایبری است در مقابل عده‌ای معتقدند دنیای مجازی دنیایی جدید است و مجرمان سایبر از لحاظ جرم‌شناسی از مجرمان عادی متفاوتند و مجازاتها و درمانهای متفاوتی را نیاز دارند.

حقوق جزا امروزه باید دارای آنچنان مقرراتی باشد که اجرای صحیح "جریان آزاد اطلاعات"^۱ را تضمین کند چرا که حقوق جزای کلاسیک فاقد چنین مقرراتی است. در همین راستا اقدامات وسیعی چه در سطح داخلی کشورها و چه در سطح بین‌المللی صورت گرفته است. با این حال جرایم رایانه‌ای برای بسیاری از افراد جامعه و حتی خود قانونگذار امری ناآشنا و مبهم است. این موضوع نه تنها در کشور ایران بلکه حتی کشورهای توسعه یافته نیز وجود دارد. اما با این وجود قانون جزای ایران در مورد جرایم رایانه‌ای قانون بسیار جدیدی است و قانون مجازات اسلامی هم به عنوان مهم‌ترین قانون کیفری ایران به علت پیچیدگی موضوع، پیشرفت

1 free circuit of information

روزافزون، ابعاد داخلی و خارجی آن و غیربومی بودن عرصه رایانه و فضای مجازی با اشکالاتی مواجه است.

علی رغم این مسائل با عنایت به ضرورت بررسی موضوع و ازدیاد روزافزون مصادیق اعمال مجرمانه در فضای سایبری و رایانه‌ای کشور در این تحقیق با محوریت قوانین سه گانه قانون مجازات اسلامی، قانون جرایم رایانه‌ای و قانون تجارت الکترونیک ایران به کنکاش سازوکار حمایت کیفری از داده و محتوای رایانه‌ای می‌پردازیم.

البته موضوع مهمی که در این تحقیق با آن مواجه بودیم کمبود منابع مطالعاتی و هم چنین پراکنده بودن و تدوین نشده بودن رویه‌های قضایی و احکام صادره در دادگاه‌ها بود. این موضوع محقق را در نگارش تحقیق دچار مشکل نمود و در این میان تنها منبع قابل اتکا غیر از منابع مربوط به قوانین سه گانه مقالاتی بود که در این عرصه از طرف جامعه دانشگاهی تدوین شده است. لازم به ذکر است که با وجود همه این مشکلات در این تحقیق ضمن تفصیل مفاهیم و اصطلاحات موجود در عرصه رایانه و جرایم مرتبط با آن در فصل اول اقسام و ماهیت جرایم موجود و مطروحه در ذیل رایانه، اینترنت و فضای مجازی را در فصل دوم بررسی شده است. در فصل سوم پایان نامه هم، جرایم رایانه‌ای مرتبط با داده و محتوای رایانه‌ای بررسی گردیده و ضمن پرداختن به انواع افعال جرم انگاری شده در این عرصه به انعکاس سازوکار رسیدگی به آن در قانون‌های سه گانه موجود ایران خواهیم پرداخت.

بیان مسئله:

پیشرفت تکنولوژی و علم و دست یابی بشر به فناوری اطلاعات و استفاده از رایانه و پیدایش دنیای مجازی دارای پیامدهای مثبت و منفی فراوانی برای بشر بوده است. از جمله پیامدهای منفی آن، پیدایش جرایم نوظهور رایانه‌ای و اینترنتی بوده است. ویژگی‌های خاص این جرایم، چون تخصصی و علمی بودن، دارای حیثیت عمومی و خصوصی بودن، پیچیدگی خاص، دشوار بودن تعیین صلاحیت کیفری، جهانی بودن، دشوار بودن کشف بزهکار، که در این دست از جرایم، بروز کرده

است، آن را از دیگر جرایم متمایز می‌نماید. در یک تقسیم بندی کلی در حقوق ایران می‌توان این جرایم را چنین طبقه بندی کرد:

الف. جرایم علیه اشخاص: که شامل جرایم برضد مالکیت فکری و جرایم برضد ارزش‌های فرهنگی، چون جرایم توهین و اهانت به دین مبین اسلام و مقدسات آن، جرایم محتوا، افشای اسرار خصوصی افراد؛

ب. جرایم علیه امنیت: شامل: ۱. جرایم علیه امنیت داده‌ها (شامل الف. جرایم علیه کاربرد مجاز داده‌ها، مثل جاسوسی دسترسی غیرمجاز؛ ب. جرایم علیه صحت داده‌ها، همچون جعل) ۲. جرایم علیه امنیت سیستم

ج. جرایم علیه اموال و مالکیت: شامل کلاهبرداری، جرم برضد مالکیت.

داده در لغت به معنای اطلاعات، مفروضات، دانسته‌ها و سوابق آمده است.^۱ داده در زبان فارسی ترجمه عبارت لاتین Data است و Data جمع واژه لاتین datum است و به معنی یک آیتم اطلاعاتی می‌باشد. در عمل واژه data اغلب به عنوان اسم جمع یا اسم فرد به کار برده می‌شود.^۲ در اصطلاح به هرگونه اطلاعاتی که از طریق دستگاه ورودی به درون رایانه وارد می‌شود تا عملیاتی روی آن به اجرا در آید داده گفته می‌شود و جمع آن‌ها داده‌ها است، به عبارت دیگر به اطلاعات خاصی که وارد رایانه می‌شوند تا پردازشی روی آن‌ها صورت گیرد داده اطلاق می‌شود و به نتیجه‌ای که حاصل پردازش بر روی داده‌های خام می‌باشد اطلاعات گفته می‌شود، یعنی اطلاعات شکل تغییر یافته داده هاست.^۳

بر اساس بند الف ماده ۲ قانون تجارت الکترونیکی مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۱۷؛ «داده پیام» هر نمادی از واقعه، اطلاعات یا مفهوم است که با وسایل الکترونیکی، نوری و یا فناوری‌های جدید اطلاعات

۱. حمیم، ۱۳۳۷، ص ۱۲۵

۲. مایکروسافت، ۱۳۸۲، ص ۲۱۶

۳. طارمی، ۱۳۸۷، ص ۸۸

تولید، ارسال، دریافت، ذخیره، یا پردازش می‌شود.» بنابراین در تعریفی ساده می‌توان گفت؛ داده عبارت است از مجموعه‌ای از حروف، ارقام و هرگونه علامت، نشان و نمادی است که به وسیله رایانه مورد پردازش قرار می‌گیرند. ممکن است داده‌ها در وهله اول اساساً برای انسان قابل فهم نباشند، اما پس از پردازش به وسیله رایانه، به انحای گوناگون از قبیل صوت، فیلم، متن و... در آمده و بدین وسیله برای انسان مفهوم می‌شوند. داده‌های رایانه‌ای در این قانون مورد حمایت کیفی قرار گرفته که می‌توان موارد ذیل را نام برد.

جرایم علیه محرمانه بودن داده‌ها و سیستم‌ها: هر نمادی از موضوع‌ها، مفاهیم یا دستورالعمل‌ها از جمله متن، صوت یا تصویر را که برای برقراری ارتباط میان سیستم‌های رایانه‌ای با پردازش توسط شخص یا سیستم رایانه‌ای به کار گرفته شده و بوسیله سیستم رایانه‌ای ایجاد می‌گردد، داده محتوا^۱ گویند. از جمله جرایمی که در این دسته جای می‌گیرند می‌توان به شنود غیر مجاز داده‌های مخابراتی در یک ارتباط خصوصی یا داده‌های سری که واجد ارزش برای امنیت داخلی و خارجی کشور می‌باشند،^۲ اشاره کرد که در این تحقیق به تفصیل مورد بررسی قرار می‌گیرد.

جرایم علیه صحت و تمامیت داده‌ها و سیستم‌ها: تغییر، ایجاد، محو یا متوقف کردن رایانه‌ای و مخابراتی به قصد تقلب^۳ غیر قابل استفاده کردن، تخریب یا اختلال در داده‌ها یا امواج الکترومغناطیسی، ممانعت از دستیابی اشخاص مجاز به داده‌ها با تغییر رمز ورود و یا رمز نگاری از جمله جرایمی هستند که در این دسته قرار می‌گیرند.^۴

در این تحقیق، به بررسی تمامیت و نحوه عملکرد یا استفاده از برنامه‌ها و داده‌های کامپیوتری از جمله محو خسارت زدن، کم ارزش کردن یا موقوف سازی داده‌ها یا برنامه‌های رایانه‌ای بدون داشتن حق، انواع داده‌های شخصی مورد حمایت، بررسی تاریخچه جرایم رایانه‌ای، تبیین مفهوم و ماهیت

1 Data content

۲. رضوی، ۱۳۸۶، ش ۳۲

3 fraud

۴. راجی، ۱۳۸۵، ش ۶

جرایم رایانه‌ای و اینترنتی، بررسی انواع مختلف جرایم رایانه‌ای و اینترنتی، بررسی نقاط قوت و ضعف قوانین و آرایه راهکارهای مناسب برای پیشگیری از وقوع جرم رایانه‌ای خواهیم پرداخت.

پیشینه تحقیق:

در خصوص موضوع حمایت کیفری از داده‌های رایانه‌ای در نظام حقوقی ایران پایان نامه یا کتابی تحت این عنوان تا به حال نگارش نشده، و علت آن جدید التصویب بودن قانون جرایم رایانه‌ای و نوظهور بودن جرایم رایانه‌ای است ولی اکثر نویسندگان و حقوقدانان در مقالات مشابه و ترجمه کتب به تشریح این موضوع پرداخته اند که به موارد ذیل می‌توان اشاره نمود.

۱- دزیانی، محمد حسن، ابعاد جزایی کاربرد کامپیوتر و جرایم کامپیوتری، خبرنامه انفورماتیک، شورای عالی انفورماتیک کشور، شماره ۵۸، دی و اسفند ۱۳۷۳

جرم رایانه‌ای در برگیرنده همه اوضاع و احوال و کیفیاتی است که در آن شکل های پردازش الکترونیک داده‌ها، وسیله ارتکاب و یا هدف یک جرم قرار گرفته است و مبنایی برای نشان دادن این ظن است که جرمی ارتکاب یافته است.»

۲- طارمی، محمد حسین، گذری بر جرایم رایانه‌ای ۱۳۸۷، ص ۸۸ به نقل از

Pegahhawze.com

«آن دسته از جرایمی که با سوءاستفاده از یک سیستم رایانه‌ای برخلاف قانون ارتکاب می‌یابد جرایم رایانه‌ای نام دارد. البته این دسته از جرایم را می‌توان شامل جرایم سستی که به واسطه رایانه صورت می‌گیرد از قبیل کلاهبرداری و سرقت و نیز جرایم نو ظهوری که با تولد رایانه پا به عرصه حیات گذاشته اند دانست، مانند جرایم علیه صحت و تمامیت داده‌ها.»

۳- عمیدی، مهدی، مطالعه تطبیقی جرایم رایانه‌ای از دیدگاه فقه و حقوق کیفری ایران، پایان

نامه کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز، ۱۳۸۷
در ایالات متحده آمریکا تعریف وسیعی از جرم رایانه‌ای به عمل آمده مبنی بر آنکه: «هر اقدام